

ОНОМАСТИЧНІ ШКОЛИ В УКРАЇНІ

ДОМІНІКА ЯНЧУРА

Університет імені Адама Міцкевича, Познань — Польща
dominikajanczura@interia.eu

OŚRODKI ONOMASTYCZNE NA UKRAINIE

DOMINIKA JANCZURA

Uniwersytet imienia Adama Mickiewicza, Poznań — Polska

STRESZCZENIE. W artykule opisano powstanie i etapy rozwoju ukraińskiej onomastyki. Wymieniono główne ośrodki onomastyczne aktywnie działające na Ukrainie. Scharakteryzowano kierunki działań ich przedstawicieli. Określono niespójności dotyczące terminologii oraz systematyzacji nazw własnych, występujące w danych ośrodkach onomastycznych.

ONOMASTIC SCHOOLS IN UKRAINE

DOMINIKA JANCZURA

Adam Mickiewicz University, Poznan — Poland

ABSTRACT. The creation and stages of the progress of Ukrainian onomastics have been described in the article. It has been mentioned the major onomastic centers, which are active in Ukraine. It has been characterized the directions of the action of their representatives. As a result the article defines the inconsistencies related to the terminology and systematization of the proper names, occurring in the onomastic centers.

У всіх мовах світу розрізняють дві лексичні групи — апелювальну, що об'єднує загальні назви, й онімну (пропріальну), що охоплює власні назви¹. Ю. Карпенко зауважує, що „кожна мова має мільйони, якщо не десятки мільйонів власних назв, які містять величезну інформацію і мають значне мовне навантаження”². Особливістю, що відрізняє оніми від загальних назв, є те, що вони називають окремі одиничні об'єкти. С. Вербич пояснює, що „загальні назви об'єднують певні однорідні об'єкти, узагальнюють їх, а власні, навпаки, їх диференціюють”³.

Наголосимо, що власні назви прямо чи опосередковано утворені від загальних назв і є, отже, відносно них вторинними⁴. Ю. Карпенко уточнює, що це не означає, що спочатку виникли загальні назви, а вже потім власні — розмежування цих двох груп не існувало, поки в мові не виділилася група власних назв⁵, тобто були слова, що згодом поділилися на загальні та власні. В. Лучик зауважує, що „особливість пропріальної лексики полягає насамперед у її специфічній семантиці, зумовленій диференційно-індивідуалізуючою функцією власних

¹ С. Вербич, *Сучасна українська онімна лексика: функціональний аспект*, [в:] „Вісник НАНУ” 2008, № 5, с. 54.

² Ю. О. Карпенко, *Ономастичні міркування*, [в:] „Записки з ономастики”, зб. наук. праць, відп. ред. Ю. О. Карпенко, Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Одеса 2005, вип. 9, с. 17.

³ С. Вербич, *ззнач. джер.*, с. 54.

⁴ Ю. О. Карпенко, *ззнач. джер.*, с. 11.

⁵ Там само.

назв⁶. Цей дослідник зазначає, що „як і в системі загальних назв, у пропріальній лексиці з найдавніших часів був і залишатиметься важливим на далеку перспективу напрям описової лінгвістики, пов'язаний з фіксацією, систематизацією, інтерпретацією будови, значення, функцій і т. ін. онімів⁷. А Ю. Карпенко переконаний, що „специфіка власних назв та їхні відмінності від назв загальних настільки істотні, що онімічні дослідження виділилася в окремий лінгвістичний розділ — ономастику⁸. Зазначений учений вважає, що „це засвідчує якусь особливу ономастичну специфіку, яка вимагає особливих підходів⁹”.

У наукову галузь українська ономастика виділилася на початку 60-х років ХХ ст¹⁰. В. Лучик нагадує, що поштовхом для її становлення й розвитку став заклик Л. Булаховського до українських мовознавців приділити належну увагу вивченню власних назв і проведення 1959 року I Республіканської ономастичної наради в Києві¹¹. Серед основних напрямів ономастики поступово виокремили описову ономастику, ономастичну компаративістику, типологічну ономастику, соціолінгвістичну ономастику й літературну ономастику, хоч, як зазначає вищеназваний дослідник, зароджувалися й нові напрями, започатковані саме в Одеській ономастичній школі¹².

Первісно ономастика містила лише одну дисципліну — антропоніміку¹³. На думку А. Зубко, „ономастика (від грецького *онома* — ім'я, назва) — спеціальна історична дисципліна, що вивчає власні імена, їхнє функціонування в мові і суспільстві, закономірності їхнього утворення, розвитку й постійних перетворень¹⁴. Цей учений зазначає, що „кожен онім — власна назва — містить інформацію про особливості іменованого об'єкту, у якій виникла назва, етнос, котрий створив назву, мову, на якій створена назва, і багато іншого¹⁵”.

На думку Ю. Карпенка, „ономастика — це розділ мовознавства, який досліджує власні назви, їхню сутність, специфіку, будову, групування, закономірності функціонування, їхнє походження та розвиток¹⁶. Утім, цей учений наголошує, що є підстави розмірковувати й про ономастику як про окрему науку, сурядну з мовознавством¹⁷. Науковець зауважує, що „ономастика дає багатющий матеріал для історії мови, історії народу, її даними користуються археологи, етнографи, географи та представники інших наук¹⁸. Усі розряди власних назв містять ту чи ту інформацію, насамперед етнічну.

Українські дослідники сьогодні виокремлюють три етапи розвитку ономастики як наукової дисципліни¹⁹. Перший етап (тривав до сер. ХІХ ст.) охоплює

⁶ В. В. Лучик, *Актуальні напрями української ономастики*, [в:] „Записки з ономастики”, зб. наук. праць, відп. ред. Ю. О. Карпенко, Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Одеса 2011, вип. 14, с. 126.

⁷ Там само.

⁸ Ю. О. Карпенко, *ззнач. джер.*, с. 11.

⁹ Там само.

¹⁰ В. В. Лучик, *ззнач. джер.*, с. 126.

¹¹ Там само.

¹² Там само.

¹³ А. М. Зубко, *Українська ономастика: здобутки та проблеми*, [в:] *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики*, зб. наук. праць, відп. ред. Г. В. Боряк, НАН України, Ін-т історії України, Київ 2007, с. 264.

¹⁴ Там само, с. 262.

¹⁵ Там само.

¹⁶ Ю. О. Карпенко, *ззнач. джер.*, с. 11.

¹⁷ Там само.

¹⁸ Там само, с. 12.

¹⁹ А. М. Зубко, *ззнач. джер.*, с. 264.

появу словників власних назв та наукових розвідок із цієї проблематики. Умовно цей етап називають *доакадемічною добою*. Наступний етап розпочався тоді, коли з'явилися академічні філологічні дослідження з ономастики. Він охоплює др. пол. XIX ст. і перш. пол. XX ст. Третій етап триває від др. пол. XX ст. до поч. XXI ст., тобто до сьогодні. На цьому етапі дослідження з ономастики здійснюють як філологи, так й історики.

Дещо інший підхід до періодизації ономастичних досліджень можна знайти в енциклопедії слов'янської ономастики, що проектується саме на українську ономастику²⁰. За цією класифікацією перший етап триває від др. пол. XIX ст. до перш. пол. XX ст. Тоді ономастику вивчали та використовували у зв'язку з дослідженням мови та історії українського народу. Другий етап охоплює повоєнні роки (1946–1958), коли ономастика стає галуззю мовознавства й окремим розділом етимології та лексикології. У цей період стверджується „розширення наукової проблематики, становлення теорії, методології і методики досліджень”²¹. Уважається, що „поворотним моментом у розвитку української ономастики став 1959 р. (поч. III етапу), коли в Києві відбулася I Республіканська ономастична нарада”²². 1960 року створюється Українська ономастична комісія. Вона започаткувала регулярне проведення Республіканської ономастичної наради.

Укажемо також на два підходи у вивченні онімів, що простежуються в наукових дослідженнях²³. Перший з них об'єднав дослідників, які вважали ономастику спеціальною історичною дисципліною, що використовує власні назви як історичне джерело, а другий об'єднав учених-філологів, які використовують оніми як об'єкт у дослідженнях з історії мови та вважають ономастику частиною лінгвістики. Таким чином, дослідження власних назв здійснюють у кількох аспектах — вивчення їхнього змістового наповнення, його пояснення, що є завданням історичної науки, та опис їхньої лексичної форми і прагматики (цим займається власне лінгвістика).

Однак і в мовознавстві сьогодні власні назви вивчають у різних аспектах. Дослідники виокремлюють такі ономастичні галузі:

- *описова ономастика* — це фундамент усіх ономастичних досліджень, оскільки вона займається збиранням, аналізом онімів, зокрема вивченням їхньої будови й функцій та інтерпретацією зібраного матеріалу;
- *теоретична ономастика* досліджує загальні закономірності розвитку й функціонування системи власних назв;
- *прикладна ономастика* скерована на вивчення функціонування онімів в щоденному та офіційно-діловому мовленні;
- *літературна ономастика* студіює специфіку поширеності власних назв у художніх текстах;
- *історична ономастика* фокусує увагу на історичному розвитку власних назв та їхні зв'язки з реаліями різних епох і регіонів.

Ю. Карпенко стверджує, що „усі напрямки сучасного вивчення власних назв, тобто ономастика теоретична, описова, історична, прикладна, літературна, знаходяться на піднесенні, активно розвиваються й одержують нові здобутки”²⁴.

²⁰ *Słowiańska onomastyka, Encyklopedia*, w 2 t., red. nauk. E. Rzetelska-Feleszko i A. Cieślíkowa przy współpracy J. Dumy, Warszawa-Kraków 2002, t. 1, s. 16.

²¹ Там само.

²² Там само.

²³ А. М. Зубко, *ззнач. джер.*, с. 263.

²⁴ Ю. О. Карпенко, *ззнач. джер.*, с. 16.

Цей дослідник наголошує, що „мало в якій галузі мовознавства стільки нелегких завдань і стільки невиконаної роботи, як в ономастиці”²⁵.

Ядром української академічної ономастики вважається відділ ономастики Інституту української мови НАН України, у якому, як зауважує С. Вербич, зосереджена відповідно основна емпірична й теоретична база української ономастики²⁶. Зазначений дослідник пише, що „це ядро не може повноцінно функціонувати без нормальної діяльності регіональних ономастичних центрів, які повинні виконувати функцію своєрідних кровоносних судин єдиного ономастичного організму”²⁷.

Сьогодні в Україні функціонують три провідні ономастичні школи, а саме: Одеська, Донецька, Ужгородська. Усі із зазначених ономастичних шкіл докладно вивчають специфіку функціонування онімів у художньому стилі мовлення²⁸. Зазначимо, що кожен з вищезгаданих ономастичних осередків зробив чималий внесок у розробку ономастичної теорії.

Одеську ономастичну школу заснував і очолював понад сорок років Ю. Карпенко — український мовознавець, член-кореспондент НАН України, фундатор літературної ономастики в Україні. Серед представників Одеської ономастичної школи, крім Ю. Карпенка, виокремимо М. Зубова, О. Карпенка, Т. Крупеньову, Л. Фоміна.

Одеський ономастичний осередок видає фаховий збірник наукових праць „Записки з ономастики”. Дослідники цієї школи займаються передусім студіюванням питань літературної та когнітивної ономастики²⁹, що пов’язано з аналізом онімів як ментальних концептів, елементів мовної картини світу українців³⁰.

Представниками Донецької ономастичної школи є В. Калінкін, Е. Кравченко, Г. Лукаш, Є. Отін, О. Філатова та ін. Працівники цього наукового осередка розробляють сучасні підходи до аналізу походження, історії, функціонування, лексикографування онімів у російській та українській мовах³¹.

Є. Отін як засновник цієї ономастичної школи послуговувався порівняльно-історичним методом вивчення власних назв, що є ефективним для відновлення, реконструкції генетичних зв’язків цього лексичного пласту³². Названий дослідник ретельно вивчав походження та історію власних назв, кваліфіковано лексикографував цей матеріал³³. Д. Дергач зауважив, що історико-порівняльний метод в ономастиці, який активно застосовував власне Є. Отін в проєкції на російську та українську мови, „передбачає вивчення матеріалу в його історичній перспективі, яка допомагає простежити поступову і послідовну зміни одного

²⁵ Там само, с. 17.

²⁶ С. Вербич, *Українська ономастика: перспективи розвитку*, [в:] „Українська мова”, Київ 2010, № 3, с. 77.

²⁷ Там само.

²⁸ І. В. Тільнова, *Особливості переносного вживання топонімів у засобах масової інформації*, [в:] „Система і структура східнослов’янських мов”, зб. наук. праць, редкол. В. П. Андрущенко та ін., Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Київ 2012, вип. 6, с. 57.

²⁹ Див.: О. Ю. Карпенко, *Проблематика когнітивної ономастики*, Одеса 2006.

³⁰ Д. В. Дергач, *Реферат циклу наукових праць „Оними в літературній мові українського народу”*, [в:] Електронний ресурс: www.kdpu-nt.gov.ua/sites/default/files/m46.doc, с. 3–4 (12.02.2017).

³¹ Там само, с. 3.

³² Д. В. Дергач, *Тенденції дослідження власних назв: від традиції до сучасності*, [в:] „Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика”, зб. наук. праць, гол. ред. Л. І. Шевченко, Київ 2008, вип. 16, с. 101.

³³ Там само.

й того ж елемента чи ряду взаємопов'язаних складових частин і виключає випадковість і ненауковість етимологічного дослідження³⁴.

Крім того, досягненням Є. Отіна й Донецької ономастичної школи загалом стала теорія конотонімів і відповідний словник для фіксації й опису зазначений мовних одиниць російської мови³⁵.

На українському мовному матеріалі цю проблему почала активно й успішно досліджувати учениця Є. Отіна Г. Лукаш³⁶. Розробляючи теорію літературної ономастики, В. Калінкін³⁷ запропонував нові терміни, зокрема й для назви цього напрямку ономастики, — *поетика оніма*, або *поетонімологія*³⁸. Донецька ономастична школа видає авторитетний науковий журнал „Ономастичні науки”.

Ужгородську ономастичну школу очолює П. Чучка (закарпатська антропонімія), репрезентують її, між іншими, Л. Белей³⁹ (літературна антропонімія), С. Пахомова (слов'янська антропонімія), М. Сюсько (зоонімія)⁴⁰, О. Белей (ергонімія⁴¹). Представники згаданої школи на позначення науки, що досліджує функціонування власних назв у художньому тексті, запропонували термін *літературно-художня ономастика* (Л. Белей), хоч Л. Белей займається дослідженням власних назв у широкому ракурсі⁴².

Деякі дослідники виділяють також Київську ономастичну школу, що сформована насамперед відділом ономастики Інституту української мови НАН України та посилена ономастами Києво-Могилянської академії й Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка⁴³. У цьому філологічному осередку видають журнал „Студії з ономастики та етимології”. Представники цієї школи, зокрема С. Вербич, І. Желєзняк, В. Лучик, В. Шульгач, займаються переважно (деякі виключно) історико-етимологічною ономастикою, передусім дослідженням топоніміки⁴⁴. Представник Київського філологічного кола ономастів А. Білецький, як і Є. Отін, є прихильником порівняльно-історичного методу. Свою увагу цей дослідник фокусував на індивідуальну чи групову історію онімів⁴⁵. Д. Дергач наголошує, що „використання такого прийому допомогало вченому зорієнтуватися в напрямках і методах своїх студій, віднайти точки дотику, спільні і відмінні риси досліджуваного матеріалу”⁴⁶. А. Білецький

³⁴ Там само, с. 3.

³⁵ Е. С. Отин, *Словарь коннотативных собственных имен*, 3-е изд., перераб. и доп., Донецк 2010.

³⁶ Г. П. Лукаш, *Актуальні питання української конотоніміки*, Донецьк 2011.

³⁷ В. М. Калінкін, *Поетика оніма*, Донецк 1999.

³⁸ Див. про це: Ю. О. Карпенко, Л. Ф. Фоміна, М. І. Зубов, В. М. Калінкін, *Одеська ономастична школа*, [в:] „Ономастичні науки”, зб. наук. праць, гол. ред. Є. С. Отін, Донецьк 2012, № 4, с. 109.

³⁹ Див.: Л. Белей, *Функціонально-стилістичні можливості української літературно-художньої антропонімії XIX–XX ст.*, Ужгород 1995; Л. Белей, *Українська літературно-художня антропонімія кінця XVIII–XX ст.*, автореф. дис. ... д-ра. філол. наук, Ужгород 1997; Л. Белей, *Нова українська літературно-художня антропонімія: Проблеми теорії та історії*, Ужгород 2002.

⁴⁰ Див. про це: Ю. О. Карпенко, Л. Ф. Фоміна, М. І. Зубов, В. М. Калінкін, *ззнач. джер.*, с. 110.

⁴¹ О. О. Белей, *Сучасна українська ергонімія: власні назви підприємств Закарпаття*, Ужгород 1999.

⁴² Л. Белей, *Українські імена колись і тепер*, Київ 2010.

⁴³ Ю. О. Карпенко, Л. Ф. Фоміна, М. І. Зубов, В. М. Калінкін, *ззнач. джер.*, с. 109.

⁴⁴ Там само, с. 109–110.

⁴⁵ Д. В. Дергач, *Тенденції дослідження власних назв: від традиції до сучасності...*, с. 102.

⁴⁶ Там само.

використовує також формальний метод, постулати якого проектує передусім на позицію власних і загальних назв⁴⁷.

На вивченні історико-етимологічної ономастики з переважною увагою на топонімію сконцентрована Чернівецька ономастична школа (Н. Колесник, Я. Редька, О. Юдін).

Тернопільський ономастичний осередок репрезентований передусім солідними працями і Г. Бучко і Д. Бучка⁴⁸, а також С. Панцьо. Д. Бучко проектував роботу на топонімію України, входив до авторського міжнародного колективу з укладання *Слов'янського ономастичного атласу*, робота над яким розпочалася ще 1958 року відповідно до рішення IV Міжнародного з'їзду славістів (м. Москва).

Історико-етимологічний напрям характерний також для Ужгородської ономастичної школи, але з проекцією на антропонімію⁴⁹.

До Львівської ономастичної школи входять такі вчені, як І. Фаріон і М. Худаш, які продовжують ономастичні традиції Л. Гумецької та Ю. Редька⁵⁰. Їхні дослідження спрямовані на антропонімію в її історико-етимологічному осмисленні⁵¹.

Українські ономасти постійно приділяють увагу проблемі метамови, що стосується передусім типології власних назв, наприклад, В. Німчук (Київська ономастична школа) пропонує класифікацію онімів з поділом на: 1) власні назви місць (топоніми); 2) інші власні назви (назви установ, свят, літературних творів тощо); 3) живі істоти⁵². М. Торчинський (Кам'янець-Подільський) розробив ієрархію власних назв з поділом на поля, підполя, сектори, підсектори, сегменти, підсегменти, елементи та піделементи⁵³.

У результаті аналізу інформаційного наповнення онімів О. Карпенко (Одеська ономастична школа) пропонує підхід до профілювання (появу нового онімичного концепту) і побудови онімичних фреймів⁵⁴. М. Торчинський зауважує, що „критерії, на основі яких структурується онімний простір, — це сукупність досить різнопланових ознак пропріальних одиниць, серед яких виокремлюються як загальнономовні особливості, так і диференційні, специфічні саме для власних назв”⁵⁵. Цей дослідник виокремлює основні критерії структурування онімного простору, що, на його думку, забезпечують створення стрункої, логічної, послідовної типології онімів:

- 1) характер іменованих об'єктів;
- 2) особливості творення власних назв (не лише власне спосіб творення пропріативів, а також семантика твірних основ, мотиваційні відношення між денотатом й онімом, продуктивність словотвірного типу, етимологія, походження, час і шлях виникнення та структура онімних одиниць);

⁴⁷ Там само.

⁴⁸ Див., напр.: Г. Бучко, Д. Бучко, *Історична та сучасна українська ономастика: Вибр. праці*, Чернівці 2013.

⁴⁹ Ю. О. Карпенко, Л. Ф. Фоміна, М. І. Зубов, В. М. Калінкін, *ззнач. джер.*, с. 110.

⁵⁰ Там само.

⁵¹ Там само.

⁵² Ю. В. Глюдзик, *Лінгвокультурологічні особливості поетонімії К. С. Льюїса „The Chronicles of Narnia”*, Ужгород 2015, с. 14.

⁵³ М. М. Торчинський, *Денотатно-номінативна структура оронімії як складник української ономастичної терміносистеми*, [в:] „Наук. праці Кам'ян.-Поділ. нац. ун-ту ім. Івана Огієнка, сер. Філологічні науки”, зб. наук. праць, відп. ред. О. В. Кеба, Кам'янець-Подільський 2010, вип. 23, с. 261.

⁵⁴ Ю. В. Глюдзик, *ззнач. джер.*, с. 16–17.

⁵⁵ М. Торчинський, *Онімна система і критерії її аналізу*, [в:] Електронний ресурс: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/6493>, с. 284 (15.03.2017).

3) функціонування пропріативів (ураховуються стилістичні особливості власних назв, сфера і форма їхнього уживання, а також кодифікаційні ознаки, зокрема правопис і відмінювання)⁵⁶.

Доробок основних українських ономастичних шкіл доповнюється окремими розвідками науковців поза названими школами (Т. Космеда⁵⁷, Н. Щербакова⁵⁸ та ін.).

Над узагальненням ономастичної термінології постійно працює чимало мовознавців, зокрема великим досягненням сучасної української ономастики став словник ономастичної термінології, укладачами якого є Д. Бучко і Н. Ткачова (2012)⁵⁹.

До розробки української ономастичної лексикографії долучилися представники всіх ономастичних шкіл (див. словники власних імен людей⁶⁰, зокрема й псевдонімів⁶¹, словники географічних назв⁶²).

⁵⁶ Там само, с. 285.

⁵⁷ Див.: Т. Космеда, *Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки*, Львів 2000; Т. А. Космеда, *Ego і Alter Ego Тараса Шевченка в комунікативному просторі щоденникового дискурсу*, Дрогобич 2012; Т. А. Космеда, Н. В. Піддубна, Т. Ф. Осіпова, *Степан Руданський: феномен моделювання "живого" мовлення українців*, Познань-Харків-Дрогобич 2015 та ін.

⁵⁸ Н. В. Щербакова, *Псевдоніми сучасних українських митців в аспекті етнокультури*, [в:] „Лінгвістичні дослідження” зб. наук. праць ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, наук. ред. Л. А. Лисиченко, Харків 2011, вип. 32; Н. В. Щербакова, *Псевдонім для віртуальної особистості*, [в:] „Психолінгвістика”, зб. наук. праць ДВНЗ Переяслав-Хмельн. держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди, наук. ред. Л. О. Калмикова, Переяслав-Хмельницький 2009, вип. 3; Н. В. Щербакова, *Про соціальні аспекти псевдонімної номінації*, [в:] „Лінгвістичні дослідження”, зб. наук. праць ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, наук. ред. Л. А. Лисиченко, Харків 2015, вип. 40.

⁵⁹ Див.: *Словник української ономастичної термінології*, уклад. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова, Харків 2012.

⁶⁰ Див.: *Власні імена людей*, слов.-довід., уклад. Л. Г. Скрипник, Н. П. Дзятківська, ред. В. М. Русанівський, НАН України, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні, 2-е вид., випр. й допов., Київ 1996; *Довідник українських прізвищ*, уклад. Ю. К. Редько, ред. І. Варченко, Київ 1968; *Правописний словник імен і найпоширеніших прізвищ*, уклад. А. А. Бурачок, УАН нац. прогр., Ін-т гуманіт. досл., Київ 1996; *Прізвища степової України: Словник*, уклад. В. О. Горпинич, Дніпропетровськ 2000; *Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини наприкінці XVIII – початку XIX століття (з етимологічним словником)*, уклад. І. Д. Фаріон, НАН України, Ін-т народозн., Львів 2001; *Словник прізвищ: практичний слово-змінно-орфографічний (на матеріалі Чернівецьщини)*, уклад. Н. Д. Бабич та ін., голов. ред. К. М. Лук'яничук, Чернівці 2002; П. П. Чучка, *Прізвища закарпатських українців: Історико-етимологічний словник*, Львів 2005; І. Трійняк, *Словник українських імен*, Київ 2005.

⁶¹ Див.: О. Тулуб, *Словник псевдонімів українських письменників: Матеріали*, Київ 1928; О. І. Дей, *Словник українських псевдонімів та криптонімів (XVI–XX ст.)*, Київ 1969; В. Еппель, *Нові матеріали до словника українських псевдонімів*, Київ 1999.

⁶² Див.: *Каталог річок України*, уклад. Г. І. Швець, Н. І. Дрозд, С. П. Левченко, Київ 1957; Ю. М. Кругляк, *Ім'я вашого міста: Походження назв міст і селищ міського типу Української РСР*, Київ 1978; *Словник гідронімів України*, уклад. І. М. Железняк, А. П. Корепанова та ін., АН УРСР, Ін-т мовозн. ім. О. О. Потебні, Київ 1979; *Етимологічний словник літописних географічних назв Південної Русі*, уклад. І. М. Железняк та ін., АН УРСР, Ін-т мовозн. ім. О. О. Потебні, Київ 1985; В. О. Горпинич, *Словник відтопонімичних прикметників і назв жителів України*, у 2 томах, Кіровоград 1994; М. Л. Худаш, *Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів. Утворення від слов'янських автохтонних відкомпозитивних скорочених особових власних імен*, НАН України, Ін-т народозн., Київ 1995; М. Т. Янко, *Топонімичний словник України: Словник-довідник*, Київ 1998; К. М. Тищенко, *Іншомовні топоніми України: Етимологічний словник-посібник*, Тернопіль 2010; В. В. Лучик, *Етимологічний словник топонімів України*, Київ 2014.

Утім, українська ономастика має великі перспективи й чималий потенціал розвитку, оскільки українські ономасти репрезентують новаторські підходи до вивчення ономастики, насамперед когнітивної, літературної, поетичної та лексикографічної, увага зосереджується й на вивченні прагматики власної назви.